

IV Spotkanie Karpackiej Grupy Roboczej ds. Zrównoważonej Turystyki

Wysowa Zdrój, 25-26 czerwca 2015 r.

RAPORT

Spotkanie poświęcone było opracowaniu wytycznych rozwoju zrównoważonej turystyki w polskich Karpatach, ze szczególnym uwzględnieniem zachowania i ochrony krajobrazu kulturowego jako podstawy oferty turystycznej regionu. Drugim ważnym tematem było omówienie propozycji dalszych działań grupy, w tym możliwych do realizacji projektów.

Uczestnicy:

1. Aleksandra Biernacka, Stowarzyszenie "Growth Research Unit"
2. Grażyna Chyła, Stowarzyszenie Przewodników Turystycznych "KARPATY"
3. Małgorzata Draganik, Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia "Pro Carpathia"
4. Małgorzata Fedas, Stowarzyszenie Ekopsychologia
5. Anastazja Głogowska-Mikoś, Urząd Miasta Kołaczyce
6. Stefan Hładyk, Zjednoczenie Łemków
7. Małgorzata Kozak, Departament Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego
8. Robert Księżopolski, Agroturystyka "Dom Sądecki"
9. Olga Maj, Instytut Architektury Krajobrazu Politechniki Krakowskiej
10. Adam Mazur, Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej
11. Anna Mazur, Stowarzyszenie "Partner dla Przedsiębiorczości"
12. Karol Mazur, Stowarzyszenie "Partner dla Przedsiębiorczości"
13. Józef Michałek, Związek Podhalan Oddział Górali Śląskich
14. Monika Ochwat-Marcinkiewicz, Stowarzyszenie Ekopsychologia
15. Agata Sarna, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego
16. Andrzej Siwek, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Oddział Terenowy Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Krakowie
17. Bożena Srebro, Sądecka Organizacja Turystyczna
18. Krzysztof Staszewski, Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia "Pro Carpathia"
19. Tomasz Szczotka, Polski Klub Ekologiczny Koło w Krynicy Zdroju
20. Krzysztof Szpara, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie
21. Jadwiga Środulska-Wielgus, Instytut Architektury Krajobrazu Politechniki Krakowskiej
22. Henryk Uhryński, Wielicka Lokalna Organizacja Turystyczna
23. Bernadetta Zawilińska, Oddział Akademicki w Krakowie i Komisja Krajoznawcza PTTK, Katedra Gospodarki Regionalnej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie

Wszystkie prezentacje i inne materiały ze spotkania dostępne są na [stronie internetowej Porozumienia](#).

W pierwszej, wprowadzającej części spotkania zaprezentowane zostały **działania Porozumienia Karpackiego „Karpaty Naszym Domem”, w tym projekt „Karpaty łączą – mechanizm konsultacji i współpracy dla wdrażania konwencji karpackiej”** (*Monika Ochwat-Marcinkiewicz, Stowarzyszenie Ekopsychologia*).

Następnie rozpoczęto **prace nad Wytycznymi rozwoju zrównoważonej turystyki w Karpatach**.

W ramach wprowadzenia do tematu zaprezentowana została robocza wersja wytycznych, opracowana na poprzednim spotkaniu grupy, w Łopusznej, w dn. 24-25 kwietnia 2015 roku (*Małgorzata Fedas, Stowarzyszenie Ekopsychologia*).

Głos w dyskusji zabrał *Andrzej Siwek, Dyrektor Krakowskiego Oddziału Narodowego Instytutu Dziedzictwa*, prezentując temat: **Zabytek w krajobrazie, czy krajobraz zabytkowy?**

W kolejnym kroku uczestnicy pracowali metodą *world café* nad rekomendacjami dla grup interesariuszy określonych w wytycznych, tj. przedsiębiorców, samorządów lokalnych, organizacji pozarządowych, administracji obszarów chronionych i uczelni.

Przy każdym ze stolików, reprezentujących ww. grupy, omówiono następujące zagadnienia:

(1) ZABYTKI/DZIEDZICTWO MATERIALNE

- Jak rozwijać funkcję turystyczną zabytków/dziedzictwa materialnego?

(2) DOBRE PRAKTYKI

- Jak propagować dobre praktyki w zarządzaniu infrastrukturą wspierającą?
- Jak prowadzić obiekt turystyczny?

(3) AKTYWIZACJA LOKALNA

- Jak wyzwolić działanie w turystyce?
- Jak inicjować spotkania partnerskie?

(4) PRODUKT LOKALNY I JAKOŚĆ

- Jak tworzyć lokalne produkty?
- Jak wprowadzać mądre innowacje?
- Co decyduje o jakości?

(5) PRODUKT LOKALNY ZWIĄZANY Z ZASOBAMI PRZYRODNICZYMI

- Jak rozłożyć odpowiedzialność za gospodarowanie tymi zasobami?
- Jak włączyć je do oferty?

Rezultaty dyskusji przedstawione zostały na forum grupy i naniesione na tekst wytycznych (plik w załączeniu).

Wytyczne zostaną przekazane do konsultacji poszczególnym grupom interesariuszy, a następnie - po opracowaniu ostatecznej wersji - spopularyzowane w regionie.

W drugiej części spotkania uczestnicy zajęli się **omówieniem propozycji dalszych działań grupy, w tym możliwych do realizacji projektów.**

Pod dyskusję poddano następujące koncepcje:

- (1) Szlak Kultury Wołoskiej
- (2) Przedsiębiorczość kobiet
- (3) Polsko-ukraińska wymiana młodzieży
- (4) Badanie wpływu obszarów chronionych na rozwój społeczno-gospodarczy
- (5) Ekomuzeum Sądecczyzny
- (6) Korytarze ekologiczne
- (7) Ginące zawody

i utworzono cztery grupy tematyczne:

(1) **Ginące zawody.** Aktywizacja istniejących inicjatyw

Opiekun: Stefan Hładyk, Zjednoczenie Łemków

Partnerzy: NGO, podmioty działające w turystyce, rzemieślnicy, uczelnie

Działania:

1. opracowanie koncepcji aktywizacji i rozwoju
2. nawiązanie do istniejących inicjatyw, jak np. Szlak Rzemiosła (Fundacja Nad Wyraz), Szlak Architektury Drewnianej, który funkcjonuje w całych polskich Karpatach, Szlak Winny na Podkarpaciu, Szlak Papieski, w celu: rozszerzenie, uatrakcyjnienia, usprawnienia
3. promocja - materiały promocyjne i reklamowe, obecność w internecie i na portalach społecznościowych, udział w targach turystycznych

Źródła finansowania: środki własne partnerów, granty, potrzebne m.in. na sfinansowanie promocji oraz tworzenie nowych miejsc z ginącymi zawodami (lub "poprawienie" istniejących) – żeby rzemieślnicy mogli dostosować swoją działalność na przyjęcie gości

Głosy w dyskusji:

- Ważne jest nawiązanie współpracy z uczelniami, w tym wypadku np. inwentaryzacja, opracowanie koncepcji aktywizacji, co może być wykonywane podczas praktyk studenckich.
- Także w tym kontekście współpraca z lokalnymi organizacjami turystycznymi, czyli klastrami, które mają dostęp do środków na innowacje

- Crowdfunding (finansowanie społecznościowe) – można tak zebrać część funduszy na dany projekt, np. na wkład własny lub osobne działanie
- Dobry partner z doświadczeniem w tworzeniu produktów lokalnych – Fundacja MiLA.

(2) **Ekomuzeum Karpackie Uzdrowisko.** Powtarzalne w różnych miejscach w Karpatach

Opiekun: Stefan Hładyk, Zjednoczenie Łemków

Partnerzy: zarządzający uzdrowiskiem, lokalna organizacja turystyczna, NGO, przedsiębiorcy, zarządcy obszarów chronionych oraz leśnych (bardzo w otoczeniu uzdrowisk istotnych), samorządy lokalne.

Działania:

1. opracowanie koncepcji ekomuzeum i planu / strategii jego rozwoju
2. przygotowanie kompleksowych ofert przez partnerów – powinni partycypować i mieć wpływ na zawartość koncepcji, w tym:
 - uwzględnienie w ofercie kuchni regionalnej, ginących zawodów (np. dla Wysowej Zdroju - pasterstwo, ginące zawody, hutnictwo), kultury i rozrywki na bazie lokalnego dziedzictwa kulturowego
 - zapewnienie wszechstronnej i łatwo dostępnej dla turystów informacji - podanej profesjonalnie i przez przewodników, ale także personel obiektów turystycznych
3. realizacja oferty – zadbanie, żeby była ciekawa i atrakcyjna, obejmowała zachęty, rabaty, zniżki rodzinne czy dla seniorów
4. promocja: druk materiałów reklamowych, promocja w internecie, mediach społecznościowych i udział w targach

Źródła finansowania: środki własne partnerów, szczególnie zarządcy, samorządy, pozyskane ze źródeł zewnętrznych

Głosy w dyskusji:

- Na etapie koncepcji / strategii niezwykle istotne jest wykonanie diagnozy zasobów
- Realizacja sieci ekomuzeów mogłaby wesprzeć proces redystrybucji ruchu turystycznego z bardziej popularnych uzdrowisk do tych mniej uczęszczanych.

(3) **Przedsiębiorczość kobiet.** Seminarium międzykulturowe

Opiekun: Aleksandra Biernacka, Stowarzyszenie "Growth Research Unit"

Partnerzy: przedstawiciele organizacji Romskich z Polski i Słowacji, umiejscowienie seminarium w Centrum Produktu Regionalnego w Koniakowie, które jest tworzone i prowadzone przez lokalną przedsiębiorczynię)

Działania:

...

Źródła finansowania:

...

Głosy w dyskusji:

- uwzględnienie w projekcie tematu: kultura pasterska a postawa przedsiębiorcza
- uzupełnienie projektu o warstwę badawczą – wychwytywanie i opisywanie zjawisk
- tworzenie sieci zainteresowanych osób
- doprecyzowanie profilu uczestników: osoby chcące podjąć inicjatywę we współpracy z młodzieżą oraz młodzi ludzie, którzy chcą działać
- szerokie spektrum projektów: kulturowe, sportowe, promujące działania w skali regionalnej i krajowej

(4) NATURA 2000 a społeczności lokalne w Karpatach. Identyfikacja korzyści i barier rozwoju lokalnego związanych z wprowadzeniem obszarów NATURA 2000 oraz wskazanie możliwych kierunków działań

Opiekun: Bernadetta Zawilińska, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Tomasz Szczotka, Polski Klub Ekologiczny Koło w Krynicy Zdroju

Partnerzy: RDOŚ-ie, gminy, uczelnie, stowarzyszenia przedsiębiorców, Polski Klub Ekologiczny, ośrodki doradztwa rolniczego, izby rolne, partner zagraniczny (żeby pokazać, jak NATURA 2000 funkcjonuje z krajach Europy Zachodniej)

Działania:

1. analiza istniejących badań
2. analizy istniejących dokumentów prawnych i planistycznych
3. badania ankietowe wśród mieszkańców, przedsiębiorców, władz lokalnych, RDOŚ
4. badania delfickie - eksperci zajmujący się siecią Natura 2000

Źródła finansowania: Ministerstwo Środowiska, środki urzędów marszałkowskich, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, Europejski Fundusz Społeczny, FIO

Głosy w dyskusji:

- o Źródłem finansowania może też być Program Erasmus+, który oferuje dotacje na tworzenie konsorcjów, w ramach których trzy sektory mogą współpracować w ramach jednego przedsięwzięcia, także na badania

- Można wykorzystać też np. stypendia naukowe i połączyć inne środki dostępne w Erasmusie, np. wykorzystać *job shadowing* (personel uczelni czy RDOŚ może pojechać do instytucji zagranicznej zajmującej się tą tematyką)
- Wyjść do samorządów i spróbować wyprostować błąd popełniony przy wprowadzaniu sieci Natura 2000 w Polsce.

Kolejne spotkanie grupy zostanie zwołane w razie potrzeby i w uzależnieniu od pozyskania środków na jego organizację.